

Skatuves dzīve – lielveikala vidū

Leva Vilmane

Noteikti var teikt, ka kuldīdznieki ir reizē drosmīgi un attapīgi, gadiem neapdzīvotā lielveikala iekārtojot savu Kuldīgas kultūras centru, kamēr tā mājvietu pārbūvē. Par rezultātu brīnās ne tikai viesi no malu malām, bet arī vietējie – atzist Kuldīgas novada pašvaldības aģentūras “Kuldīgas kultūras centrs” direktore Inta Burnevica, izvadājusi mani pa pagaidu mājām.

SAPNIS 30 GADU GARUMĀ

Vēl pusotru gadu, varbūt nedaudz ilgāk, pārbūvēs Kuldīgas kultūras centra kompleksu Raiņa ielā 21. Gandrīz astoņus miljonus eiro (neieskaitot pievienotās vērtības nodokli) vērtais projekts, kurā valsts piedalās ar diviem miljoniem, fundamentāli sakārtos vecpilsētas kvartālu. Būvnieki pirms aptuveni simts gadiem uzceltajam Kuldīgas sadraudzīgo biedrību namam atjaunos laika gaitā zaudētus jūgendstila vaibstus. Fundamentāli izmainīsies garāža, katlumāja un tā dēvētā sētas māja – visas savienos, lai izveidotu Amatiermākslas māju un noliktavu. Ēkas ieskaus daudzfunkcionālu un publisku iekšpagalmu, kurā akcentēs Kuldīgas novada saikni ar kino.

Kopš 1991. gada Kuldīgas kultūras centra direktore ir Inta Burnevica, tāpēc viņa zina: par kultūras centra kapitālo remontu sapņots vismaz 30 gadu. Bijuši vairāki projekti, taču katru pārskrējis “melns kaķis”. “Šoreiz sacīju: kamēr pagalmā neiebrauks buldozers, tikmēr neticēšu. Pagājušā gada 4. jūlijā Kuldīgas novada dome parakstīja līgumu ar būvuzņēmēju “Ostas celtnieks”. Beidzot! Esam vismaz iesākuši,” direktores satraukumā mijas ilgu piepildījums un bailes priecāties pirms laika.

Viņa atzinīgi izsakās par domi ne vien tādēļ, ka tā pieņēma politisku lēmumu tērēt naudu kultūras centra kompleksam, bet arī tāpēc, ka tā noticeja kultūras centra kolektīva solījuma noorganizēt apjomīgus jurģus laikā, kad pilnā sparā rit pilsētas svētki. Skeptiķu domē netrūka, toties lielveikala īpašnieks, igauņu mazumtirgotājs “Selver”, un tā īpašumu atbilstotājs “TMK Latvija” bija atsaucīgi.

NEDRĪKSTĒJA NEIZDOTIES

Direktore turpina: “Īres maksa ir pietiekami liela, lai pašvaldībai veltītu atsevišķu paldies par nomas līgumu. Domāju, nozīme bija manai uzstājībai un solījumam, ka lieki netērēsim naudu, lai iekārtotos. Mums bija uzdevums pielāgoties tā, lai ēku atdotu tieši tādu, kādu saņēmām. Gandrīz neko neesam skrūvējuši pie sienām, grīdas vai griestiem. Uzceļa tikai divas sienas un atjaunoja durvis, kuras ēkas sākotnējā projektā bija, bet vēlāk aizbūvētas. Pārējo izdarījām saviem spēkiem, smejamies, ka strādājam pašu nodibinātā darbnīcā “Čaklās rokas”. Lielās zāles iekārtošanā padomu lūdzām ilggadējiem sadarbības partneriem Gatim Kidalam no firmas

Lielā zāle pirms iekārtošanas. Tā ir tikpat ietilpīga, cik Kuldīgas kultūras centra vēsturiskajā namā. Tajā rasta iespēja ietilpināt 455 sēdvietas un 10×10 metru lielu skatuvi.

IEVAS VILMANES FOTO

Ziemas dārzs ar īstiem vecpilsētas bruģakmeņiem un klavierēm, kas ir arī gaismas objekts un strūklaka. Vispopulārākā fotografēšanās vieta “kultūras lielveikalā”.

“GaCo” un gaismu māksliniekam Egilam Kupčam.”

Manas gides, direktore un kultūras centra projektu vadītāja Krista Jansone, izrādot, viņu vārdiem, “kultūras lielveikalu”, nenoliedz, ka peldas komplimentu jūrā. Slavē visi, kas redzējuši rezultātu, – Kuldīgas novada pašvaldības vadība un speciālisti, iedzīvotāji, nacionāli un reģionāli masu mediji, kolēģi no citiem novadiem.

“Nedrīkstēja neizdoties, jo Kuldīgā nav citu atbilstoša lieluma telpu. Radījām jaunu vietu, kurā amatiermākslas kolektīvi turpina gatavoties dziesmu

svētkiem, rudenī, ziemā un pavasarī pulcināt 400–500 cilvēku lielos pasākumos, rādām kino. Skolas joprojām pie mums var rīkot savus koncertus un izlaidumus,” Intas Burnevicas uzskaitījums norāda, ka pārmaiņu laikā aģentūra nav sašaurinājusi pakalpojumu klāstu un kultūras norišu daudzveidību.

AIZKLĀJ “EIROREMONTU”

Cerēju, ka lielveikala pārvērtības mani izbrīnīs, taču pat prātā neienāca, ka Kuldīgā ieraudzīšu pēdējos gados Kurzemē spilgtāko piemēru vēstijumam, ko Latvija par sevi stāstīja globālajā valstu, organizāciju un uzņēmumu izstādē “Expo 2020” Dubajā, – Latvijas cilvēki domā ārpus rāmjiem, tāpēc veiksmīgi savieno nesavienojamo; latvietim pasaule ir liels rotaļlaukums, kurā viņš aizrautīgi dzīvojas; viņam tipiska doma ir “ienāca prātā un pamēģināju”, tāpēc no jūras izskalotā sprunguli saskata rokturi, mākslas darba ietvaru vai vēja zvanu.

Pārlicinos, ka dzīvoju kaimiņos taupīgiem un asredzīgiem estētiem, kuri savā milzīgajā saimniecībā pamanīja lietas, ar kurām bezpersonisku un apbružātu “eiromontu” pārveidot mājīgā kultūrvietā.

“Manuprāt, attaisnojusies doma pagaidu mājās izmantot mūsu kultūras centra dizaina elementus, kuri jaunajā interjerā neiederēsies. Atvedām līdzīgu balkona detaļas, kvalitatīvas oša un ozola mēbeles, garderobi. Arī Lielās zāles durvis, kuras vajadzēs Amatiermākslas mājā, taču nolēmām tās neatstāt noliktavā, bet likt lietā jau tagad,” paskaidro direktore. Palīgtelpu labirintā jutos kā “cieto riekstu” turnīrā, kurā pārlicināsi tuos pēdējā vietā. Vien retu reizi uzminēju, no kā izgatavoti plaukti un aizslietņi, un skapju sistēmas,

jo neatpazīnu labierīcību starpsienas, balkona paneļus, vecas palodzes, durvis... Viss – “Čaklo roku” veikums.

Vislētāk gāju garām Kuldīgas novadniecei Dzidras Eglītes un liepājnieka Pētera Sidara iespējama izmēra tekstilmākslas darbiem – neticams vēriens! P. Sidara darbi vēsturiskajā namā nederēja un gadiem gulēja noliktavā. Nav zināms, vai lielformāta mākslas darbiem būs vieta pārbūvētajā kompleksā, tāpēc uzdrīkstos sacīt, ka apskatāma neatkārojama izstāde.

PAĻAUJAS UZ BŪVNIĒKU SOLĪJUMU

Pagaidu mājās esot labi, taču ne tik labi, lai negribētu aiziet. “Ar trūkumiem samierināties, priekšrocības – izbaudām. Divu grimētavu vietā ir trīs, pirmo reizi amatiermākslas kolektīviem pieejama duša, mums – arhīva telpa. Ģērbtuvē nekad iepriekš kostīmi nav bijuši vienā stāvā, bet trijos. Daudzi kuldīdznieki priecājas, ka esam tuvāk viņu mājām, jo atrodamiem ārpus vecpilsētas. Un tomēr – ļoti, ļoti gaidām atgriešanos savās mājās,” direktore pasmaidīja.

Viņai bija nozīmīgi dzirdēt būvnieku solījumu strādāt tā, it kā būvētu paši sev. Latvijā biedējoši daudzās kultūrbūvēs pēc remonta atklājas virkne aplamību, tās ēku īpašniekus un lietotājus dzen izmisumā. Šajā jautājumā Intai Burnevicai ir tieša valoda: “Postu rada arhitektu un būvnieku tiekšanās pēc atzinības un balvām. Nedrīkst domāt tikai par smukumu, jādoma arī par palīgtelpām, kurās salikt visu, no kā smukumu radīt (ir jāparedz pietiekami daudz vietas kaut vai apkopējas inventāram!). Daļa jauno arhitektu pārlicināti, ka visu zina, tāpēc ēkas galvenajiem lietotājiem neko nejaudā. Vai baidās, ka pateiks priekšā, apgriezīs spārnus vai pieprasīs citādākus risinājumus?” ■

JURĢIS LIEPNIĒKS: “Gribu būt pirmais rakstnieks, kas kļūs bagāts.”

Lielākoties bibliotēkās apmēram pēc 15 minūtēm sarunas no literatūras nonākot pie politikas. “Tātad nav jau visiem gluži pofig,” spriež Jurgis Liepnieks, taču mīlestība un laulība esot interesantākas tēmas.

EGONA ZĪVERTA FOTO

✂ Linda Kilevica

Polit tehnologs, publicists, sabiedrisko attiecību speciālists un rakstnieks Jurgis Liepnieks, tiekoties ar lasītājiem Liepājas Centrālajā zinātniskajā bibliotēkā, vēl nezina, ka viņa kriminālromāns “Mans nabaga pirāts” tiks izvirzīts Latvijas Literatūras gada balvai kategorijā “Labākais prozas autordarbs”. Par atrašanos grāmatu topa virsotnē gan – bibliotēkā uz to gara rinda, bet nopirkta vairs nevar, jāgaida nākamā tirāža.

CĪŅA PAR UZMANĪBU

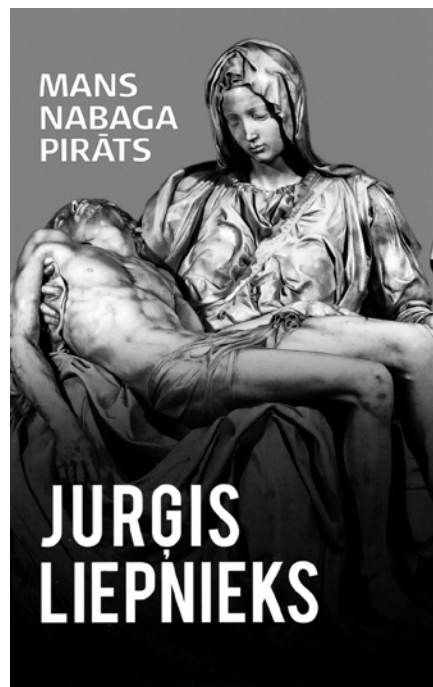
Kā vēsta grāmatas anotācija, romāna varoņi ir filozofi, kas pieņem nepareizus lēmumus, bet uzdod sev pareizus jautājumus. Romāns par mīlestību, noziegumu un sodu, kurā pēc sešpadsmit laulības gadiem Marats vēlas tikt vaļā no savas sievas, taču šķiršanās viņam nešķiet labs risinājums.

“Es ceru, ka mēs parunāsim brīvi,” virpinādams asi nosmailinātu zīmuli, ko gandrīz neizlaidīs no rokām pusotru stundu, saka autors, kurš rakstot tikai un vienīgi

pie datora. “Tikai atzīmēšu, ka tas, ko mēs šodien darām, ir rituāls, kuram ir vismaz 40 tūkstoš gadu. Stāstīt stāstus ir tas, kas padara mūs par dzīvnieku karaļiem.” Jo cilvēki vienmēr vaicājuši un stāstījuši cits citam – kā iet, kur bijī, ko redzēji? Tiklīdz cilvēks piedzimst, no pirmajām dzīves dienām viņam stāsta stāstus, lasa pasakas un dzied dziesmas. Arī atverot jebkuru sociālo vietni, mums priekšā ir sava veida stāsti.

“Stāstu stāstīšana ir pārvērtusies par vienu no mūsdienu ekonomikas fundamentālām formām. Svarīgāks resurss par naudu, naftu, elektrību ir uzmanība. Visi cīnās par mūsu uzmanību – Holivudas filmas, TV vakara ziņas un seriāli, *instagrams*, *feisbuku* un citi cilvēki. Tiklīdz var iegūt gabaliņu no uzmanības, tā to var viegli pārvērst naudā vai citos resursos,” atzīst J. Liepnieks.

Varētu domāt, ka šādā pasaulē romānam vajadzētu atmiņ, jo tas prasa ļoti daudz uzmanības. Tomēr nē, nav tā, ka visi koncentrējas tikai uz “TikTok” isuma formām. “Globālā tendence rāda, ka grāmatas netiek rakstītas mazāk, ne izdotas mazāk, ne lasītas mazāk,” norāda autors. Apmēram puse no tām ir praktiskie padomi

labākai dzīvei. Tomēr arī daiļliteratūra joprojām ir milzīga industrija.

Bibliotēku viņš dēvē par ļoti interesantu fenomenu visā pasaulē. “Pievērsiet uzmanību – stāsti ir kaut kas tik ārkārtīgi svarīgs, ka mēs uzskatām – visiem cilvēkiem tiem jābūt pieejamiem par velti, atšķirībā no vispārējās veselības aprūpes,” pauž J. Liepnieks.

BĪSTAMIE VĪRIEŠI

“Kur jūs vispār rāvat tādu sižetu?” autoram vaicā tikšanās vadītāja Iveta Ļesina. Kriminālmeklēšanā esot tāda vispārzināma lieta – ja nogalināta sieviete, vairāk nekā 90 procentos gadījumu vainīgs ir viņas vīrs, mīļākais vai cits ar viņu saistīts vīrietis, un policists uzreiz zina, pie kā iet. “Vīrieši sievietēm ir ārkārtīgi bīstami, un es nesaprotu, kā jūs mūs laižat sev tuvumā,” nosmejas J. Liepnieks. “Statistiski zināms, ka ļoti daudzi vīrieši grib nogalināt savas sievas un ļoti daudzi to arī izdara.”

Lai cik grāmatu par to jau būtu uzrakstīti, mīlestība un laulība paliekot mūžam aktuālas tēmas. “Katra otrā oficiāli noslēgtā laulība tiek šķirta. Fundamentāla problēma ir tā, ka tikai ap 150 gadu laulības institūts ir saistīts ar mīlestību, jo sākotnēji tas ir ekonomisks. Nevar izaudzināt bērnus, vispār nevar viens izdzīvot. Tad parādās mīlestības ideja, bet vēl 19. gadsimta sākumā tā nav iemesls precēties. Precamies, un tad iemīlēsi otru, jo mīlestība ir darbs dzīves garumā, nevis jūtas. Bet tagad mēs dzīvojam tā: vauu, es tevi mīlu, precamies!” stāsta J. Liepnieks.

Daiļliteratūra nozīmējot izdomātus sižetus, kuri ir pilnīgi patiesi. Ja tie nav rakstīti “ar asinīm”, lasītājs uzreiz to jūt. Ir daudz stāstu, kuros autors vēstī to, ko pats piedzīvojis, taču tā neesot literatūra, pauž J. Liepnieks, un nebūs starp labākajām pasaulē. “Izdomātos sižetos ir daudz lielāka iespēja panākt to vispārīguma pakāpi, kas vajadzīga literatūrai, lai nonāktu līdz mākslas patiesībai,” viņš saka. Vislielākais kompliments par romānu “Mans nabaga pirāts” nācis no pazīstamiem cilvēkiem, kuri pēc izlasīšanas prasījuši: “Kad tu biji cietumā?” Tā rakstniekam būtu jāstrādā, lai lasītājiem liktos, ka viņš tur tiešām ir bijis. “Protams, visos varoņos esmu es pats, lai panāktu patiesumu,” saka autors. Vīna un šampanieša daudzus veidus, ko ikdienā lieto Marata sieva Tvinka, viņš tiešām pārzinot, “bet es ar to nelepojos”.

VIENKĀRŠI JĀSĀK DARĪT

J. Liepnieks gribējis uzrakstīt detektīvu, kuram piemīt literāras kvalitātes. Krimi-

nālromānu izvēlēties tāpēc, ka tas šķitīs veids, kā vislabāk varētu izpausties, kā arī tas esot ļoti skaidri izveidojies un populārs žanrs, kam daudz ziņošu un kritisku lasītāju. “Man arī ir ambīcijas iziet ārpus Latvijas uz lielākiem, pasaules tirgiem. Tas ir kauns un negods, ka latviešu literatūra pa šiem gadiem nav nekur tālu tikusi, izņemot Noras Ikstenas romānu “Mātes piens”. Mēs nerakstām sliktāk. Skandināvu detektīvi ir multimiljardu industrija, un nekas tur nav tāds, ko mēs nevarētu. Vienkārši jāsāk darīt,” uzsver autors. “Es gribu būt pirmais rakstnieks, kas kļūst bagāts ar grāmatu, un uz to eju.” Cenšoties rakstīt katru dienu, jau esot viens gatavs romāns un topot vēl. Lai uztrenētu savu aci un radītu savu iekšējo standartu, kas ir literatūra un kas nav, daudz jālasa.

Latviešu rakstnieki, viņaprāt, esot amatieri, un ne jau tāpēc, ka visi raksta slikti, bet gan dara to pa naktīm, jo dienā jāpelna iztīka. Kad savu peļņas daļu paņēmis tirgotājs un izdevējs, autoram tiek pārāk maza summa, lai par to kādus trīs gadus dzīvotu un uzrakstītu jaunu romānu. J. Liepnieks arī neesot mierā ar to, ka par nodokļu maksātāju naudu tiek tulkotas un ārzemēs izdotas viduvējas latviešu autoru grāmatas. “Kādas 30 nopērk, bet autors ieraksta savā CV – lūk, ohoho!” viņš spriež.

VECIE OLIGARHI ROTĒ POLITISKAJOS ZĀRKOS

Tikšanās dalībniekiem interesēja ne tikai J. Liepnieka rakstniecība, bet arī fakts, ka viņš teju 30 gadus “bijis klāt pie grāpja, kurā vārija Latvijas politiku”. “Nekā priecīga man nav, ko jums teikt,” atzīst polittehnologs. “Biju jauns un no visas sirds ticēju, ka kaut ko varēs izdarīt.” Neesot jau tā, ka nekas netika izdarīts, jo ar “Tautas partijas”, “Latvijas ceļa” un Zemnieku savienības gigantisku darbu Latvija iestājas Eiropas Savienībā un NATO, bet šodien viņš nevarētu izdarīt it neko, pat iecelts par Ministru prezidentu, jo tāda esot valsts demokrātiskā uzbūve ar pārāk daudziem ne visai augstas kvalitātes varas centriem. Neesot vienkāršu atbilžu, ko tad darīt, tāpat arī par to, kurš vainīgs pie tā, ka ievērojami atpaliekam no Igaunijas un Lietuvas.

“Iemesls ir tāds, ka mēs nemākam sadarboties savā starpā, nepatīkam cits citam, esam ļoti egoistiski, mums nav horizontālo solidaritātes saišu, neprioritizējam valsts vai nācijas intereses virs savējām,” pauž J. Liepnieks. “Rezultātā esam cits citu apkaurojuši, nav izpratnes par kopīgiem mērķiem, kuru vārdā sadarboties.” Ja reiz mazākajai Igaunijai ir par diviem miljardiem lielāks valsts budžets nekā Latvijai, tātad viņi kaut ko dara atšķirīgi. Bez ironijas par izcilu un citur neiedomājama sadarbības piemēru viņš nosauc to, ka Liepājā pēc ievēlēšanas politiskie spēki vareja vienoties par mēru nomaiņu sasaukuma vidū un to arī izdarīja.

Latvijas atpalicības nozīmīgs faktors esot korupcija. “Latvijas politikā tā bija karsta un superaktuāla tēma, kamēr to vajadzēja izmantot kā ieroci pret dažiem vecajiem politiķiem. Jebkurā skandālā tagad figurē tādas summas, ka vecie oligarhi rotē aiz skaidrības savos politiskajos zārkos,” saka J. Liepnieks. Iztēlojoties situāciju, viņaprāt, varot saprast, kāpēc Kārlim Ulmanim savulaik bija tik liels tautas atbalsts. “Es negribētu pieņemt, ka esam stulbāki, zaglīgāki un korumpētāki par kaimiņiem un ka mums vajag kaut kādu speciālu režīmu, lai tiktu ar savu valsti galā,” piebilst polittehnologs.

Vaicāts par “Tautas partijas” laikiem, J. Liepnieks atbild, ka viņam neesot interesanti stāstīt savus stāstus, pat atcerēties neesot interesanti. ■

MĒLES MEŽĢI DZIESMU PŪRĀ

✦ Ieva Vilmane

Arī man gadījies atkārtot vispārīnātu zobgalību, ka dziedātāju tautai mūsu laikos nav *dukas*, jo reti kurai dziesmai tiek tālāk par pirmo pantu, bet pārējo vārdu vietā parasts “trallallā”. Tomēr Latviešu folkloras krātuves digitālajā arhīvā *garamantas.lv* atrodu desmitiem tautas dziesmu piedziedājumu, kuros sapītos pat trenēti dziedātāji.

Mana alošanās pamudināja pievērsties Kurzemē pierakstītiem piedziedājumiem. Intereseja, cik tie dažādi un kādēļ gan vajadzīgi. Atbildes meklēju pie Saldus folkloras kopas “Medainis” un Zirņu pagasta folkloras kopas “Zirņi” vadītājas Sarmas Ūpes. Viņa palīdzēja sazināties ar folkloras pētnieku un vācēju, Talsu novadnieku Gunti Pakalnu, bet viņš – ar savu bijušo kolēģi Latviešu folkloras krātuvē Baibu Putniņu, jo vidzemniece Latvijā ir viena no nedaudzajiem, kam par refrēniem bijusi zinātniska interese.

Refrēni tautas dziesmās ir visas frāzes, kuras regulāri atkārtojas, sākot no sakarīga teksta (Saldus novada Pampāļos ir dziesma, kurā pēc katra panta dzied: “Kā kas var būt? Tas gan var notikt!”), beidzot ar nesaprotamiem skaņu virknējumiem. Turpmākajās rindkopās – viss, ko uzzināju par zilbjveidīgiem “svešvārdiem”.

EIROPAS VALODU KARTE

Februāra vidū saklausījos ērmīgu runāšanu metenbēru saietā Saldus novada Brocēnu kultūras centrā. Sarma Ūpe ar visiem kopā vilka un locīja “paņudis”, “ziņģi brinģi”, “tołtaro”, “dahā dahā dallālā”, “ai, džindžala, džaare māre” un līdzīgas frāzes. Guntim Pakalnam nav šaubu, ka šāda buldurēšana patiesībā norāda uz senču centieniem atdarināt savu kaimiņu valodas. “Mana pieredze rāda, ka refrēnos uzkrājušās dažādas Eiropas valodas vai latviešu priekšstati par to skanējumu, tātad – nekādas mistikas, drīzāk ērmības,” pētnieks skaidro, kādēļ folkloras krātuvē noglabātas arī latviešu valodai neraksturīgas skaņu virknes.

Kurzemei tipiski piedziedājumi ar čigānisku skanējumu, ap pilsētām naski atdarināta vācu, ebreju un krievu valoda. Sarma Ūpe piebilst: latvieši meistarīgi atveidojuši arī dabas skaņas – viņas pūrā ir dziesmas par putniem, tajās dziedātāji trallina, vītero, pogo, čivina un ūjina.

Cesvaines folkloras kopas “Krauklēnieši” vadītāja Baiba Putniņa pirms daudziem gadiem uzrakstīja kursa darbu par refrēniem. “Tie ir mans vecs jājamzirdziņš, kuru esmu aizmirsusi stallī,” folkloriste neliedzas. Viņa, izpētījusi kaladu jeb ziemas saulgriežu dziesmas, secināja, ka refrēni pilda divas nozīmīgas funkcijas: “Pirmkārt, iepriecina dziedātāju ar patīkamām skaņu virknēm. Latviešu valoda ir skanīga, un tādi ir arī piedziedājumi, piemēram, visā Latvijā populārie

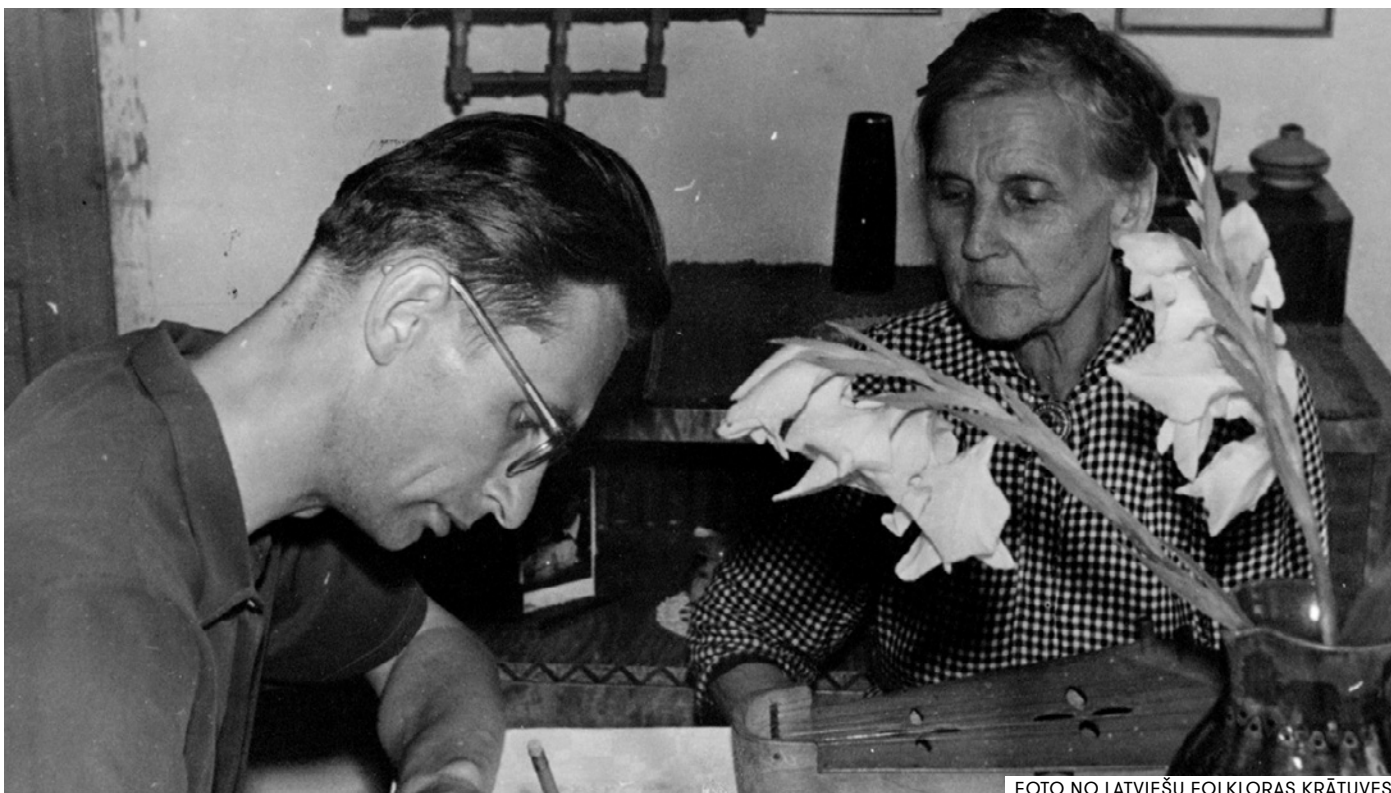

FOTO NO LATVIEŠU FOLKLORAS KRĀTUVES

Latvijas Valsts konservatorijas docents Andrejs Krūmiņš pie dziesmu teicējas levas Braunas Saldū 1963. gadā. Toreiz pierakstīja un ieskaņoja vairākus neparastus piedziedājumus.

Metenbērs Saldus novadā. Viņš dzied latviešu tautas dziesmas ar ērmīgiem refrēniem.

IEVAS VILMANES FOTO

“aijajā” un “ramtairīdi”. Otrkārt, piedziedājums ļauj cilvēkam iekļauties kopējā dziedāšanā arī tad, ja nezina tekstu. Vēl viens aspekts – pievienojoties piedziedājumā, cilvēks piekrit iepriekš izskanējušajam vēstījumam. Situācija līdzīga kā baznīcā, kur viens vai vairāki skaļi skaita tēvreizi, bet pārējie izsaka lūgšanas pēdējo vārdu – “āmen”.

PUSVĀRDU BURVĪBA

Sarmai Ūpei jautāju, vai piedziedājumiem melodijas maināmas tikpat brīvi, cik dziesmu pantiem. Mainīt drīkstot, taču, visticamāk, refrēns “lauzīsies” atpakaļ sākotnējā melodijā. “Piedziedājumā bieži vien iekodēts dziesmas raksturs vai lokāla īpatnība. Dziesmas ar vienādu sižetu tieši piedziedājumi padara atšķirīgas citu no citas,” skaidro saldzeniece.

“Krauklēnieši” čigānos iet, dziedādami “ai dadullā, ai dadullā, tūri mūri aijajā”, citās lustīgās reizēs – “ņer ņer ņuška jefuidrā”. Pa pusei saprotamā dziesmā izveidojas tāda pati situācija kā skaitāmpantos un buramvārdos. “Nesaprotami vārdi intriģē, tie rada noslēpumainības auru, jo – teikts ir, bet ne līdz galam izsacīts. Pussaprotamas dziesmas piestāv masku gājieniem tāpēc, ka cilvēki negrib, lai viņus atpazīst. Viņi pamatīgi izmaina savu izskatu, uzvedību un valodu,” vidzemniece norāda uz refrēniem tradīciju dziesmās. Sarma domu turpina: ceremoniālu un sakrālu dziesmu piedziedājumi palīdz cilvēkam aizmirst ikdienišķo. Ar “aijajā” vai citiem liegiem piedziedājumiem burtiski un simboliski iešūpina sevi pārpusaulīgam notikumam. Noskaņošanās prasa laiku, tāpēc šādas dziesmas ir garas.

Saldzeniece savos kolektīvos bieži uzņemas galvenās dziedātājas pienākumus, tāpēc, viņasprāt, piedziedājumiem ir arī praktiski uzdevumi. Piemēram, galvenajam dziedātājam ļauj atcerēties pantus pareizā secībā. “Zinu dziesmas ar gariem piedziedājumiem – laiks atliku likām izdomāt, kurš pants nākamais. Maniem onkuļiem patika piedziedājumu turpināt ar citu piedziedājumu, tam “piekabināt” vēl vienu... Ieveda dziesmu mežā, tāpēc bija svarīgi, ka kāds to izveda laukā (atcerējās, kur sižets pārtrūka, un turpināja),” Sarma ar mīļu smaidu stāsta par koloritajiem radiem. Guntis Pakalns atcerējās vēl vienu labumu no sarežģītiem skaņu virknējumiem: “Kāds skotu stāstnieks un dziedātājs sacīja, ka viņam tie lieliski trenē atmiņu un runas aparātu.”

IDENTITĀTES TUVREDZĪBA

Guntis Pakalns skaidro, ka latviešu “buldurējumi” dziesmās nav unikāli, jo šķietami nesakarīgi piedziedājumi fiksēti daudzām tautām, turklāt pētījumi par izcelsmi un uzdevumiem sasaucas ar atziņām par latviešu folkloru.

Viņš iebilst pret mūsu laiku latviešu aizrautību savu nacionālo identitāti definēt pēc piederības etnogrāfiskajam novadam. Pietuvinājums ir pārspīlēts un traucē ieraudzīt savu nemateriālo mantojuma ciešo saistību ar citām tautām un valstīm. Pāri robežām nākušas ne tikai melodijas un pasakas.

Vispārzināms piemērs – vācu šlageru “pārdziedāšana” 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā. “Svešinieku dziesmas latviski dziedātas vienmēr, jo ir dabiski no citām tautām uzsūkt visu, kas patīk. Spriežam par vecāku laiku latviešu pasakām, taču mums nav pierādījumu, ka tādas bijušas. Izrādās, 19. gadsimta beigās Latvijas teritorijā pierakstīta pasaka Eiropā piefiksēta jau 18. gadsimta sākumā. Mums jāpatur prātā, ka folklorā vienmēr ceļojusi kopā ar cilvēkiem un tas, kas mums šķiet latvisks, tāds var arī nebūt,” brīdina folkloras vācējs un pētnieks.■

